

Ivica Prga*

UDK 332.1

Izvorni znanstveni rad

NEKI ASPEKTI UPRAVLJANJA BANKOVNIM KRIZAMA

Autor izlaže vezu između financijskih i bankovnih kriza i daje sistematizaciju osnovnih uzroka krize. A iz toga proizlazi da učinkovito upravljanje krizom mora riješiti probleme diskrecijskih odluka centralne banke, moralnog hazarda i izbora između intervencije "sistemskih čuvara" i tržišta.

Uvod

Kako dizajnirati financijski sustav na način da izdrži eksterne šokove? Koje interne kontrolne regulatore takav sustav mora imati da bi izbjegao krizu? To su pitanja koja koincidiraju sa sve prisutnijim pojavama financijskih slomova. Tradicija u kojoj insolventne banke propadaju, ili se pripajaju zdravoj financijskoj konkurenciji, česta je i na najsnažnijim financijskim tržištima. Nećemo pogriješiti ako ustvrdimo da je monetarnu povijest moguće proučavati kroz povijest kriza. Propast venecijanskih banaka u četrnaestom i petnaestom stoljeću samo je daleki nagovještaj financijskih i valutnih kriza posljednjih desetljeća.

Ekonomska je teorija suglasna da su rizik i povjerenje inherentni prirodi bankarstva. Zanemarivanje tih dviju temeljnih bankovnih kategorija može rezultirati nelikvidnošću banke, ili još pogubnije, njezinom insolventnošću. U malim i relativno

* I. Prga, doktor znanosti, Hrvatski institut za bankarstvo i osiguranje, Zagreb. Članak primljen u uredništvu: 04. 04. 2002.

zatvorenim tržišnim gospodarstvima početni je indikator koji upućuje da nešto s bankom nije u redu nedostatak sredstava kojim bi banka podmirila tekuće obveze. U takvom slučaju, orijentacija na «spasonosnu injekciju» sekundarnih izvora likvidnosti s novčanoga tržišta ili iz emisijskih kanala znači izbjegavanje stečaja. Ipak, pravi uzroci krize ostaju latentni i prijete novom krizom u skoroj budućnosti. Iskustvo nas uči da je najčešće nelikvidnost banke samo vrh sante ispod koje leži insolventnost.

Zbog poznatog domino učinka teško se unaprijed odlučiti između zadanih alternativa: koliko je pogoršana likvidnost pojedinačne banke samo prolazni poremećaj, a koliko generator buduće velike bankovne krize. Budući da su Vlada i centralna banka «čuvari sustava», onda njihova intervencija mora brzo rezultirati korektivnim mjerama u bankovnom sustavu i spriječiti krizu.

Priroda bankovnih i financijskih kriza

Ekonomska teorija različito pristupa definiranju financijske krize i njezinih uzroka. Ako krizu promatramo kroz prizmu indikatora, onda je možemo definirati kao oštro, kratko i ultra-cikličko pogoršanje svih ili većine parametara, kamatnih stopa, cijena dionica, nekretnina, a to rezultira komercijalnom insolventnošću i stečajevima financijskih institucija (Goldsmith, 1982.). Zanimljiv je pristup dijela suvremenih monetarista, koji financijsku krizu promatraju u širem kontekstu, pa pad cijena realne aktive, deprecijacija tečaja ili financijska iscrpljenost, po njima, ne moraju rezultirati slomom bankovnog sektora. Prave financijske krize događaju se samo onda kada je ugrožena stabilnost bankovnog sustava (Schwartz, 1985.).

Za razliku od ovakvog pristupa, Mishkin ne pravi oštru distinkciju između financijskih i bankovnih kriza. Po njemu je temeljno pitanje kako prepoznati i preduhitriti poremećaje na financijskome tržištu i sačuvati bankovni sektor od pritiska insolventnih vjerovnika. Nelinearni poremećaji financijskih tržišta dovode do neučinkovitog transfera sredstava od financijskog prema realnome sektoru, koji ima najproduktivnije mogućnosti ulaganja. U slučaju krize, realni sektor gura banke u stanje negativnog kapitala, u kojem tekući profiti nisu dovoljni za pokriće gubitaka. Bankovni sustav jednostavno nije sposoban generirati interni pozitivni kapital (Hinds, 1988.), niti obavljati svoju intermedijatorsku ulogu (Mishkin, 1996.). Posljedica je toga da financijske i bankovne krize sprečavaju normalno funkcioniranje financijskog tržišta, pa to rezultira smanjenjem gospodarske aktivnosti.

Kako vidimo, suvremena ekonomska teorija priklanja se stavu o postojanju snažne interakcije između financijske i bankovne krize. Iako monetaristički pristup pokušava dokazati relativnu autohtonost bankovnog sektora i njegovu sposobnost

da sačuva stabilnost u situaciji poremećaja na financijskim tržištima, realnije je stajalište po kome fragilnost realne i financijske strukture čini i bankovni sustav visoko senzibilnim na eksterne šokove.

2. Uzroci i značajke bankovne krize

U postupku rješavanja bankovnih kriza dva su temeljna koraka - utvrđivanje uzroka krize i instrumentarij saniranja deficita kojeg generira bankovni sektor. Lociranje uzroka krize izuzetno je važno, kako zbog troška restrukturiranja ili stečajeva banaka, tako i zbog «bijega» kapitala i gubitka povjerenja u financijske institucije zemlje.

Iskustvo bankovnih kriza govori o sklonosti uprava propalih banaka da alibi za vlastite pogreške potraže u makroekonomskom okruženju. U tome ih često podupiru i rezultati recentnih istraživanja, po kojima krize izbijaju kada je makroekonomsko okruženje bolesno, kada je rast nizak, a inflacija visoka. Također, visoke realne kamatne stope i neravnoteže u platnoj bilanci u korelaciji su sa sistemskom krizom bankovnog sektora, (Kunt,1998). Fluktuacije u gospodarskoj aktivnosti, rast kamatnih stopa, promjene tečaja, pogreške u privatizaciji, nelikvidnost realnog sektora, nerazvijena tržišna infrastruktura i disciplina samo se neki od čimbenika koji nedvojbeno utječu na pojavu bankarskih kriza. No, povijest pokazuje da dobra uprava može banku spasiti i u razdoblju nepovoljnog makroekonomskog okruženja, jednako kao što i nesposobna uprava može banku upropastiti u uvjetima stabilnog makroekonomskog okruženja.

Nažalost, loši postupci u poslovanju pojedinačne banke nisu samo problem njezine uprave i depozitara, zbog domino učinka. Temelj bankarstva jest povjerenje, pojam koji ima duboke socio-egzistencijalne konotacije u bankarskim krizama. Štediša mora biti uvjeren da će mu banka u svakom trenutku omogućiti podizanje njegova novca. U suprotnom, kompletan je sustav financijskog posredništva upitan, s katastrofalnim posljedicama za funkcioniranje gospodarskog sustava zemlje.

Pod pretpostavkom da financijske krize promatramo kao opće poremećaje povjerenja, teško ih je predvidjeti, no razmjerno ih je lako rješavati. Rješenje se nalazi o obnovi povjerenja i vjerodostojnosti tvoraca gospodarske politike, u čemu funkcija središnje banke kao zajmodavca u krajnjoj nuždi može odigrati ključnu ulogu (Šonje, 2000.).

Trošak bankovne krize uvijek se ispostavlja proračunu, odnosno poreznim obveznicima. Iznosi sanacije, promatrani kao udio u društvenom proizvodu, pokazuju da je riječ o visokim kvazifiskalnim deficitima koje je moguće «pokriti» direktnim ili inflatornim oporezivanjem, kreditima iz sekundarnih izvora likvidnosti ili prodajom realne aktive.

Tablica 1.

TROŠAK SPAŠAVANJA BANAKA KOD % BDP-A

GODINA	ZEMLJA	TROŠAK U % BDP
1980.-1982.	Argentina	55
1992.	Kuvajt	42
1981.-1983.	Čile	41
1981.-1984.	Urugvaj	31
1977.-1983.	Izrael	30
1988.-1991.	Obala Bjelokosti	25
1994.-1995.	Venezuela	18
1955.	Meksiko	12-15
1994.-1995.	Brazil	5-10
1991.-1993.	Finska	8
1991.	Švedska	6
1982.-1987.	Kolumbija	5
1987.-1989.	Norveška	4
1984.-1991.	SAD	3
1991.-1996.-I.	Hrvatska	22
1998.-1999.-II.	Hrvatska	5

Izvor: materijali sa seminara “Interna kontrola revizija u bankama”, 1999. (Frydlova analiza, 1999. Pet najpoznatijih studija o uzrocima kriza, analiza Caprio, Klingebiel, 1996.), za Hrvatsku: Šonje, Vujčić, 1999.

Iako je receptura poznata, u procesu saniranja bankovnih kriza simplificirana rješenja nisu česta i svaka od banaka s teškoćama u poslovanju zahtijeva specifičan pristup. Za ilustraciju, problemi moralnog hazarda i regulatorne nedorečenosti iminentni su drugoj hrvatskoj bankarskoj krizi za razliku od naslijeđenih problema socijalističkog netržišnog sustava, generatora prve bankovne krize. Shodno navedenim uzrocima, i instrumentarij koji su primijenile Vlada RH i Hrvatska narodna banka bio je različit u saniranju prve i druge bankovne krize.

Istraživanja Međunarodnog monetarnog fonda (Kunt, 1998.) pokazuju da je bankovnu krizu moguće prepoznati po četiri elementa: (1) Udio loše aktive u ukupnoj aktivi bankovnog sektora prelazi 10%. (2) Trošak sanacije iznosi najmanje 2% GDP. (3) Problemi u bankovnom sektoru rezultiraju, u krajnjem slučaju, nacionalizacijom banaka. (4) Mjere sanacije uključuju zamrzavanje depozita.

Sistematizaciju navedenih elemenata potrebno je proširiti pojavom nelikvidnosti bankovnog sustava ili njegovom insolventnošću. U procesu krize, bankovni sustav nije u mogućnosti visinu likvidnih sredstava uskladiti s rokovima dospjeća svoje pasive, pa dolazi do rasta sekundarnih izvora likvidnosti, bilo preko novčanog tržišta, bilo iz izvora središnje banke (lombardni krediti, krediti za likvidnost, interventni krediti, posuđivanje na repo aukcijama)¹. Problem potencira činjenica da oslanjanje, u dužem roku na sekundarne izvore likvidnosti, dovodi bankovni sektor u stanje insolventnosti, kada obveze premašuju vrijednost bančine imovine. Pritom je bitna distinkcija između uzroka i posljedica, nelikvidnost ili insolventnost su samo pojavni oblici dubljih poremećaja u poslovanju bankovnog sektora².

Analiza bankovnih kriza pokazuje da uprave nelikvidnih ili insolventnih banaka imaju lošu osobinu da, pokušavajući izvući banku iz problema, srljaju u nove greške. Pristup se temelji na uvjerenju da bi gubitke valjalo pokriti intenzivnije kreditiranje i povećavanje marži. Kreditna ekspanzija često podrazumijeva revolving postojećih kredita. Kako su i dužnici koji imaju problema voljni platiti više kamatne stope da bi održali likvidnost i da bi održali iluziju solventnosti, tako su i nelikvidne/ (i)insolventne banke sklone podizanju kamatnih stopa da bi privukle sredstva za održavanje vlastite likvidnosti i prividne solventnosti. Na taj način kriza poprima sve veće razmjere. (Sheng, A. 1996.).

Ekonomska znanost zbog toga mora posvetiti veliku pozornost definiranju uzroka krize. Moguće je ustvrditi da su uzroci gubitaka važni kao i njihova veličina. Nedvojbeno je da je dio uzroka bankovnih kriza u makroekonomskoj sferi. Oštre oscilacije cijena u realnom sektoru, neadekvatna tečajna politika, inflatorna i financijska presija, samo su neki od potencijalnih kriznih žarišta. Ipak, pogrešno je za vlastite propuste na mikrorazini tražiti opravdanje u sferi makro politike.

Sistematizacija uzroka bankovnih kriza uvijek uključuje lošu kvalitetu aktive, propuste menadžmenta i upravljanja, loše ekonomsko okruženje i prijevare. Office of the Comptroller of the Currency proveo je istraživanje o uzrocima problema u bankama i došao je do sljedećih podataka³:

¹ Svjesna navedene opasnosti, Hrvatska narodna banka propisala je indikatore kojima kontrolira likvidnost bankovnog sustava kroz omjer slobodnih i obveznih pričuva, omjer ukupnih danih kredita i prikupljenih depozita, omjer kratkoročne aktive i kratkoročne pasive, omjer duge devizne pozicije i jamstvenog kapitala i omjer kratke devizne pozicije i jamstvenog kapitala.

² Brojni su autori koji zastupaju tezu da su krize likvidnosni problemi koje je moguće rješavati monetarnim mjerama (vidjeti stavove F. Kapiea u Šonje, 2000.). Budući da su, slijedom toga krize monetarne pojave koje se očituju u fluktuacijama monetarnog multiplikatora, moguće ih je pratiti indikatorima koji koreliraju s monetarnim multiplikatorom: brojem propalih banaka, omjerom neto vrijednosti banaka i BDP i nedostatkom likvidnih sredstava u sustavu.

³ Bank Failure: An Evaluation of the Contributing to the Failure of the National Bank, Comptroller of the Currency, Washington, 1998., prema: Interna kontrola-revizija u bankama, Potecon, Zagreb.

PROBLEMI KOJI SU DOPRINIJELE PROPASTI BANAKA

Nedostatak – problem	%
Nepostojanje ili nevažavanje kreditnih politika	81%
Neprimjereni sistem osiguranja usklađenosti sa internim politikama i bankarskim zakonima	69%
Neprimjeren nadzor nad ključnim djelatnicima ili odjelima	63%
Neprimjeren sistem za identificiranje problematičnih kredita	59%
Odlučivanje kod kojeg dominira jedna osoba: direktor, predsjednik uprave ili glavni dioničar	57%
Nepostojanje ili nepridržavanje ALM politika	49%
Zloupotreba položaja (Insider abuse)	35%

Navedeni uzroci pokazuju da je većina nedostataka rezultat lošeg upravljanja i neadekvatnog eksternog i internog nadzora.⁴

Suvremena bankovna supervizija inzistira na mikroekonomskim uzrocima bankovnih kriza. Prerastegnutost banke, brzi rast, loša kreditna politika, koncentracija zajmova, povezano posuđivanje, ročna neusklađenost, kreditni, kamatni i valutni rizik, slabi postupci povrata sredstava, slabosti u planiranju i kozmetičko računovodstvo, neki su od temeljnih mikroekonomskih indikatora propasti banaka. U pozadini navedenih uzroka (Juan, 1995.) ključni su faktori – slabi interni kontrolni regulatori.⁵

Istraživanja koja su provedena unutar Svjetske banke sistematizirala su osnovne pokazatelje koji upućuju na pojavu problema u banci:

RANI SIGNALI UPOZORENJA NA PROBLEMATIČNE BANKE

- Loši postupci posuđivanja (neprijemljena mjerila odobravanja kredita).
- Kasno podastiranje izvješća o rezultatima poslovanja banaka.
- Problemi u podružnicama, povezanim poduzećima ili kod velikih klijenata.

⁴ Rezultati istraživanja KPMG o uzrocima problema u poduzećima pokazuju da su najčešći razlog prijevara bila slaba interna kontrola (59%) kršenje interne kontrole (36%). Vidjeti šire u KPMG Peat Marwick 1994., "Fraud Survey", N.Y., u Messier, W.: "Revizija", 1999.

⁵ "Problem slabih internih kontrolnih regulatora postoji već duže vrijeme, ali suvremeniji proizvodi, kao što su izvedenice, nadalje ga potenciraju. Slabi kontrolni regulatori mogu postojati zbog slabog odlučivanja o posudbi, slabih sustava praćenja, slabih mehanizama interne revizije ili slabih sustava izvješćivanja uprave (Juan, 1995.)

- Velike fluktuacije zaposlenih i promjene u upravi.
- Promjene revizora.
- Nagli rast aktive.
- Problemi s likvidnošću.
- Privlačne visoke kamatne stope kojima banka nastoji privući nove klijente (više od tržišnih).
- Uporaba političke moći.
- Visoki troškovi bez realnog odraza na poboljšanje poslovanja.
- Javne pritužbe.
- Nesposobna ili neinformirana uprava i dominantan predsjednik uprave.

Izvor: A. Sheng: "Bank Restructuring: Lessons from the 1980's", World Bank, 1996.

Sistematizacija uzroka i u ovom slučaju upućuje na nepostojanje pravodobne reakcije kontrolnih organa unutar banaka. Propusti u kreditnoj politici, problemi s povezanim poduzećima i nedostatak informacije o rezultatima poslovanja, ponavljaju se u svim recentnim istraživanjima.

Baselski komitet za superviziju banaka, svjestan činjenice da nedostaci u internim kontrolnim regulatorima mogu stvoriti značajne gubitke, pokušao je sistematizirati propuste interne kontrole u slučajevima problematičnih banaka. Prema tipu, propuste je moguće sistematizirati u pet kategorija⁶:

- (1) nedostatak adekvatnog nadzora uprave i odgovornosti, i propust da se razvije snažna kultura kontrole unutar banke.
- (2) neadekvatna procjena rizičnosti aktivnosti banke, bilo da je riječ o bilančnim ili o izvanbilančnim aktivnostima.
- (3) nepostojanje ili propust vezan uz ključne aktivnosti kontrole, kao što su podjela dužnosti, davanje odobrenja, verifikacija, usklađivanja i pregledi uspješnosti poslovanja.
- (4) neadekvatno priopćavanje informacija između različitih razina uprave unutar banke.
- (5) neadekvatni ili nedjelotvorni revizorski programi i ostale aktivnosti nadzora.

⁶ Basle Committee on Banking Supervision: "Framework for the Evaluation of Internal Control Systems", Basle, January, 1998.

Iako svaka kriza nosi svoje specifičnosti, moguće je iz njih izvući nekoliko općih zaključaka:

- (1) Bankovni gubici kvazi su fiskalni deficiti,
- (2) Supervizija banaka mora biti strogo regulirana, a propusti u superviziji mogu pridonijeti širenju gubitaka,
- (3) Odstupanje rješenja krize povećava postojeću razinu gubitaka,
- (4) Iako je u uvjetima globalizacije pojačana osjetljivost na međunarodne financijske šokove, pa je krize nemoguće promatrati izolirano, primjetno je da se uzroci bankovnih kriza posljednjih godina sele s makroekonomskog na mikroekonomsko područje.

Upravljanje krizom - dvojbena uloga centralne banke

Ekonomska znanost, poučena bankovnim krizama, u posljednjim godinama veliku pozornost pridaje problemu sprečavanja/saniranja bankovnih kriza. Osnovno je pitanje kakve mjere poduzeti da bi spriječili nastanak krize. Monetaristička je receptura jednostavna (Mishkin, 1996.), - ekspanzivnom monetarnom politikom potrebno je povećati količinu novca u optjecaju, što će dovesti do povećanja razine cijena. Rast cijena uključit će i rast cijena zemljišta i vrijednosnica. Budući da su krediti dugoročni i denominirani u domaćoj valuti, rast cijena povećava neto vrijednost kućanstava i poduzeća, smanjujući teret dugova. Sa druge strane, povećanje cijena vrijednosnica pozitivno će utjecati na oporavak financijskih tržišta i na izlazak iz krize.

Drugi se scenarij temelji na spremnosti centralne banke da intervenira vlastitim sredstvima prema poslovnim bankama, pri čemu je takva intervencija centralne banke izuzetno važna za održavanje financijske stabilnosti (Downes, Vaez-Zadeh, 1991.)⁷.

Općenito je prihvaćeno da održavanje stabilnosti bankovnog sustava znači osiguranje likvidnosti njegovom solventnom dijelu, da bi se održao integritet platnog sustava. Kako navode stručnjaci IMF (Caprio, 1998.), osiguranje sredstava nesolventnom bankovnom sustavu ima kvazifiskalne implikacije i mnogo je kontroverznije od prvog slučaja. Problem koji se pritom, javlja proizlazi iz činjenice da je teško u

⁷ Primjer je takvog pristupa "crni ponedjeljak", 19. listopada 1987. u SAD, kada je slom burze prijetio izazivanjem financijske krize. Zbog velikog pada burzovnih indeksa, banke nisu bile spremne posuditi sredstva brokerima, da bi zatvorile pozicije ulagača. FED-ova intervencija bila je usmjerena na ohrabivanje banaka da uđu u kreditiranje brokera.

početku razlikovati dubinu bankovne krize, preciznije, teško je odrediti u kojoj je mjeri ona problem likvidnosti, a u kojoj insolventnosti. Prevladava mišljenje da središnja banka u slučaju krize mora prihvatiti politiku slobodnog i agresivnog odobravanja likvidonosnih kredita, uz kaznenu kamatnu stopu, isključivo zdravim zajmoprimcima. Odobravanje kredita problematičnim bankama krije opasnost monetizacije gubitaka središnje banke. U takvom slučaju središnja banka može doći u situaciju kupovanja deviza da bi servisirala svoj dug, a zato što se takve transakcije obavljaju po sve višim kamatnim stopama, centralna banka gubi monetarnu kontrolu i deprecira nacionalnu valutu. Devalvacija valute povećava gubitke, pa središnja banka postaje izvor monetarne inflacije.

Isključivo oslanjanje na centralnu banku kao «zajmodavca u krajnjoj nuždi» otvara niz problema (Kindleberger, 1996.). Likvidna injekcija centralne banke može produbiti moralni hazard unutar nelikvidne banke u slučaju da nije praćena odgovarajućim mjerama centralne banke (posredna ili neposredna kontrola menadžmenta, imenovanje povjerenika, i sl.). Sa druge strane, svaki je kredit centralne banke javno dobro, a po prirodi je distribucija javnih dobara podložna političkim i regionalnim spekulacijama.

U uvjetima krize širih razmjera, uvijek se može postaviti pitanje diskrecijskih odluka rukovodstva centralne banke prema pojedinim bankama (dilema između stečaja i sanacije, modaliteti intervencije i sl.).⁸

Centralna banka može krizu učinkovito spriječiti vlastitim likvidnim sredstvima, ali problem valja sagledati inverzno: . Kako eliminirati ili barem kontrolirati uvjete koji generiraju bankovne krize? Ako se priklonimo tvrdnji da je ključni čimbenik bankovne krize nestručno upravljanje bankom⁹, onda je takvim stavom determinirana i funkcija centralne banke. Ona bi morala svojom regulativom poticati učinkovitost i konkurentnost bankovnog sustava, poštiti poštovanje financijske discipline u bankama i stvarati okruženje u kojem će profesionalna kompetentnost uprava banaka biti presudna u poslovnoj politici banaka.

Iskustva rješavanja bankovnih kriza pokazuju da se najčešće pribjegava intervenciji centralne banke. To je shvatljivo ako imamo u vidu brzu dostupnost emisijskih sredstava, ili raspoloživu kadrovsku infrastrukturu centralne banke koja je spremna preuzeti ulogu povjerenika/uprave. Intervenciju centralne banke ne bi

⁸ Polemike o "različitim modalitetima sanacije Slavonske i Riječke banke, u ožujku intenzivirane su i poprimaju polit/regionalne konotacije.

⁹ Iskustvo druge hrvatske bankovne krize primjer je zanemarivanja sustava upravljanja rizicima, visoke koncentracije kredita povezanim poduzećima, ulaska u poslove s financijskim derivativima, čija je priroda za menadžment banke bila nepoznanica, uz prisustvo klasičnih oblika krađa, prijevara i špekulacija.

bilo dobro reducirati na područja odobravanja likvidnih sredstava i promjenu uprave. Ona je šira i uključuje: (1) utvrđivanje uzroka krize, (2) dijagnosticiranje veličine gubitka, (3) ugradnju internih kontrolnih standarda/regulatora, (4) promjenu menadžmenta.

Ključno pitanje izbora između intervencije «sistemskih čuvara» i tržišno orjentiranih rješenja i dalje ostaje otvoreno. Tržište ima dvije temeljne prednosti (Sheng, 1996.), - mnogo je učinkovitije i njegova rješenja manje koštaju. Prihvatanje odluke o likvidaciji banke podrazumijeva da su veliki depozitari mogli upravljati rizikom i da su bili u stanju procijeniti bonitet banke s kojom su poslovali¹⁰. Nedvojbeno je da tržištu valja prepustiti prodaju ili spajanje banaka u teškoćama, iako se mora imati na umu da je likvidacija insolventne banke uvijek bolje rješenje od održavanja takve banke na životu.

Zaključak

Suvremena ekonomska teorija priklanja se stavu o postojanju snažne interakcije između financijske i bankovne krize. U pristupu bankovnim krizama dva su temeljna koraka: utvrđivanje uzroka krize i način saniranja deficita. Iako svaka kriza ima svoje specifičnosti, njihove su posljedice identične, gubici su uvijek fiskalni deficiti. Primjetno je da se uzroci krize u posljednjim godinama sele sa makroekonomskog na mikroekonomsko područje. Iskustva pokazuju da je u saniranju bankovnih kriza ključna uloga centralne banke i njezina spremnost da intervenira vlastitim sredstvima prema sloventnom dijelu bankovnog sustava. Takav pristup, međutim, otvara brojna pitanja, kao što su kvantificiranje dubine krize, problem moralnog hazarda i distribucija fiskalnog opterećenja. Opredjeljenje između intervencije «sistemskih čuvara» i tržišno orijentiranih rješenja nije jednoznačno, već je ovisno o kompleksnosti i razvitku bankovne krize.

¹⁰ U novije je vrijeme u ekonomskoj literaturi ponovno reaktualiziran „Narrow Banking“ model, kao potencijalni odgovor na bankovne krize. Model se temelji na formiranju likvidnog kolateralna bančinih depozitima- kratkoročnim vrijednosnicama, visokog stupnja likvidnosti. Time je osigurana simetrija u bilanci tako što se svaki gubitak u aktivi istovremeno odražava i na pasivu banke, čime je rizik gubitka prevaljen na investitore. Činjenica je da model ne reducira rizik, nego ga samo transferira na novčana tržišta. Za zemlje u tranziciji poput Hrvatske model je neprimjenjiv, jer model podrazumijeva visoko diverzificirano novčano tržište i liberalizaciju odljeva kapitala iz zemlje. Sa druge strane, ne treba zanemariti ni postojanje valutnog rizika u slučaju implementacije modela.

LITERATURA:

1. *Caprio, G., Hunter, W.C., Kaufman, G.G., Leipziger, D.M.*: «Preventing Bank Crises: Lessons from the Recent Global Bank Failures», The World Bank, Washington, 1998.
2. *De Juan, A.*: "The Roots of Banking Crises: Microeconomic Issues and Issues of Supervision and Regulation", Inter-American Development Bank, 1995.
3. *Demirguc-Kunt, A., Detragiache, E.*: «The Determinations of Banking Crises in Developing and Developed Countries», IMF, 1998.
4. *Downes, P., Vaez-Zadeh, R.*: «The Evolving Role of Central Banks», IMF, 1991.
5. *Goldsmith, R.*: "Comment" in *Financial Crises: Theory, History and Policy*, ed. Kindleberger, C.P. and Laffargue, J.P., Cambridge University Press, 1982., str.41-43.
6. *Hinds, M.*: "Economic Effects of Financial Crises", Policy, Planning and Research Working Paper, No. 104, World Bank, 1988.
7. *Mishkin, F.*: "Understanding Financial Crises: A Developing Country Perspective", Annual World Bank Conference on Development Economics, The World Bank, 1996.
8. *Risek, B.*: "Interna kontrola i revizija u bankama", (Magistarski rad), Ekonomski fakultet, Zagreb, 2000.
9. *Schwartz, A.J.*: "Real and Pseudo-Financial Crises", u "Financial Crises and the World Banking System", ed. Capie, F. i Wood, G.E., St. Martin`s Press, 1985., str. 11-31.
10. *Sheng, A.*: "Bank Restructuring: Lessons from the 1980`s", World Bank, 1996.
11. *Šonje, V., Vujčić, B.*: "Croatia in Second Stage of Transition" Hrvatska narodna banka, 1999.
12. *Šonje, V.*: "Financijska kriza: beskonačna priča?", Hrvatska narodna banka, Rasprave, 2000.

SOME ASPECTS OF MANAGEMENT OF BANKING CRISES

Summary

The author exposes correlation between banking and financial crises and systematizes their main causes. He stresses here increasing importance of microeconomic causes of crisis. The efficient management of crisis must solve the problems of moral hazard, profoundness of crisis and distribution of fiscal burden. The option between market intervention or “systemic watcher” depends upon complexity and development of banking crisis.